

Конференція «Рефлексотерапія в Україні: на можливості рефлексотерапії

4-5 жовтня 2012 року в м. Києві під егідою Міністерства охорони здоров'я України відбулася ювілейна науково-практична конференція з міжнародним участям «Рефлексотерапія в Україні: досвід і перспективи», присвячена пам'яті професора Євгенія Леонидовича Мачерет і 35-літтю рефлексотерапії в Україні.

В рамках заходу були проведені пленарні засідання і майстер-класи по питаннях застосування і оцінки ефективності лікувально-профілактичних, реабілітаційних і оздоровчих методів рефлексотерапії, а також інших напрямків східної, народної і нетрадиційної медицини в сучасній клінічній практиці.

Організатори конференції – Українська асоціація рефлексотерапії і медичної акупунктури (УАРМА), Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика, Науково-практичний центр профілактичної і клінічної медицини Державного управління справами, Київський медичний університет УАНМ, Асоціація спеціалістів по народній і нетрадиційній медицині, Медичний центр ім. професора Е.Л. Мачерет «МСМ».

Відомі вчені і спеціалісти з усіх регіонів України, ближнього і дальнього зарубіжжя (Російська Федерація, Казахстан, Греція, Німеччина) представили в доповідях останні розробки в області рефлексотерапії і інших методів нетрадиційної медицини. Серед них багато є учнями професора Е.Л. Мачерет – основоположника рефлексотерапії в Україні як напрямку наукових досліджень і галузі практичної медицини.

Коротке викладення в цій статті деяких доповідей розкриває переваги і потенціал рефлексотерапії і інших методів нетрадиційної медицини в сучасній клінічній практиці.

Головний спеціаліст МЗ України по спеціальності «рефлексотерапія», доктор медичних наук, професор кафедри неврології і рефлексотерапії НМАПО ім. П.Л. Шупика Ольга Євгенівна Коваленко в лекції, присвяченій пам'яті професора Е.Л. Мачерет, розповіла про 35-літню історію рефлексотерапії в Україні, про основні принципи і можливості цього методу.

– В сучасне час методи традиційної східної медицини переживають своє друге народження, широко застосовуються в клінічній медицині, в частині ці традиції знаходять своє застосування в неврологічній практиці. Під терміном «рефлексотерапія» прийнято об'єднувати цілу лікувальну систему, засновану на рефлекторних реакціях, сформованих в процесі філо- і онтогенезу, реалізуємих через нервову і нейрогуморальну системи за допомогою локального подразнення рецепторів апарату шкіри, слизових оболонок і підлеглих тканин, направлену на нормалізацію активності органів і діючих функціональних систем. Ця методика володіє високою ефективністю, не викликає побічних дій і практично не має протипоказань до застосування.

Перші науково-експериментальні і клінічні дослідження механізмів дії рефлексотерапії (ігло-, електро- і лазерорефлексотерапії) в Україні проводилися в 1970-х роках, і ця ініціатива нерозривно пов'язана з іменем професора Євгенія Леонидовича Мачерет.

Е.Л. Мачерет – доктор медичних наук, професор, член-корреспондент НАМН України, академік Академії наук вищої школи України, лауреат Державної премії України, заслужений діяч науки і техніки України, кавалер ордена княгині Ольги III ступеня, професор Тяньцзинського коледжу традиційної китайської медицини, президент Української академії традиційної східної

медицини, почесний президент Української асоціації акупунктури і лазеротерапії, до 2011 року – завідувача кафедри неврології і рефлексотерапії НМАПО ім. П.Л. Шупика.

Недавно ми, учні Е.Л. Мачерет, втратили цього прекрасного чоловіка, Учителя з великої літери, бо, як відомо, людина залишається духовно живою, поки жива пам'ять про неї, поки продовжується його справа.

Розвиток рефлексотерапії як галузі медицини в Україні формально почався з наказу Міністерства охорони здоров'я СРСР № 266 від 17 березня 1976 року про відкриття курсу рефлексотерапії при кафедрі неврології № 1 Київського інституту удосконалення лікарів. Завідувачем кафедри в той час був професор Д.І. Панченко, а завідувати курсом рефлексотерапії стала професор Е.Л. Мачерет. Починаючи з 1980 року була відкрита мережа кабінетів рефлексотерапії по всій країні, розроблено багато методик лікування і діагностики різних захворювань. Цю роботу також координувала професор Е.Л. Мачерет.

В сучасне час метою служби рефлексотерапії в Україні є підвищення ефективності лікувальних, профілактичних і реабілітаційних заходів широкого спектра терапевтичних і неврологічних захворювань.

Це стає можливим завдяки сучасному осмисленню історичної спадщини східної медицини і фундаментальним науковим дослідженням, що розкривають механізми дії рефлексотерапії на організм людини. В побудові наукової концепції рефлексотерапії задіяні дослідники різних професій: клініцисти різних спеціальностей, біологи, фізіологи, фізики і др. Так, комплексні дослідження з використанням сучасних технологій дали можливість впровадити в клінічну практику різноманітні методи і технічні засоби впливу на традиційні точки акупунктури, включаючи вплив мікрохвиль і лазерного випромінювання.

Принципальним відмінням рефлексотерапії є представлення про людину як про цілісну систему, високий терапевтичний ефект досягається лікуванням хворого, а не окремої хвороби. Акупунктурні рецепти (вплив на певні точки акупунктури в одному сеансі) лікар складає за певними правилами, які враховують нейрогуморальні, циркадианні і енергетичні зв'язки в цілому організмі. Широке використання методів рефлексотерапії дозволяє досягати стійкої ремісії або одужання від багатьох хронічних захворювань, підвищити якість життя і працездатність пацієнтів.

Председатель комітету по питаннях народної і нетрадиційної медицини, доктор медичних наук, професор Татяна Петровна Гарник розповіла про цілі і завдання нетрадиційної і народної медицини.

– Згідно визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я нетрадиційна і народна медицина – це сума всіх знань і практичних методів, які використовуються для діагностики, запобігання і лікування порушень фізичного, психічного і соціального балансу, і базуються виключно на практичному досвіді і спостереженнях, які передаються з покоління в покоління як усно, так і в письмовій формі. Цілі і основні завдання концепції розвитку народної і нетрадиційної медицини полягають в збереженні, укріпленні і поліпшенні здоров'я населення шляхом впровадження

методів нетрадиційної медицини в практику охорони здоров'я і в систему формування здорового способу життя.

Основними напрямками концепції розвитку народної і нетрадиційної медицини є: удосконалення законодавчої бази з регулюванням галузі народної медицини, інтеграція методів народної медицини в офіційну медицину, науково-методичне обґрунтування методів і способів народної медицини, удосконалення системи професійної підготовки лікарів, визначення обсягу користі і переваг надання медичної допомоги за допомогою методів народної медицини, ведення просвітницької діяльності серед населення. Також важливим є розширення міжнародного співробітництва і обмін досвідом з іноземними спеціалістами, які використовують в своїй практиці методи нетрадиційної медицини. Слід зазначити, що українські представники активно беруть участь в різних міжнародних зустрічах, присвячених народній і нетрадиційній медицині. З 2003 року Україна бере участь в роботі департаменту по нетрадиційній і народній медицині ВОЗ.

О науковому і прикладному значенні рефлексотерапії для медичної практики розповіла **завідувача кафедри рефлексотерапії Нижегородської державної медичної академії (Росія), доктор медичних наук, професор Татяна Євгенівна Белюсова**.

– На сьогоднішній день існує дуже несприятливий фон для розвитку різних захворювань. За останні кілька десятиліть різко зросло кількість вроджених або набутих форм імунodefіцитних станів, випадків синдрому соединителнотканної недостаточності у молодих осіб. Також відзначаються тотальна алергізація і зниження протироопологічної і протівовірусної захисту. Таке кількість порушень різних систем організму вимагає системного підходу для нормалізації стану, запобігання розвитку хронічних форм і ускладнень і поліпшення якості життя.

Більшість немедикаментозних технологій, які існують в сучасній медицині, відрізняються від медикаментозної терапії можливістю впливу на цілісний організм, а не на окремі його частини, а також здатністю змінювати взаємодію між функціональними системами організму поза залежності від того, який обсяг впливу був здійснений.

Слід зазначити, що рефлексотерапія і інші немедикаментозні методи медичної реабілітації призначені для лікування пацієнтів в гострому періоді захворювання, ранній і відстрочені періоди після перенесеного захворювання на різних етапах медичної реабілітації

опыт и перспективы»: современный взгляд и нетрадиционной медицины

больных-инвалидов, в периоды ремиссии при хронической патологии, с оздоровительными целями при функциональных нарушениях.

Среди методов рефлексотерапии, которые используются в медицинской реабилитации, наиболее широко применяются скальп-акупунктура, аурикулотерапия, ЕСИWO, классическая акупунктура, которая оказывает сосудорегулирующее, трофико-регенерационное и протекторное действие, а также аппаратная рефлексотерапия, которая дополняет эффекты акупунктуры специфическими механизмами действия применяемых физических факторов.

При применении рефлексотерапии в медицинской реабилитации необходимо руководствоваться определенными принципами. Обязательным является проведение адаптированной рефлексодиагностики, важными являются патогенетическая обоснованность и системность в подборе точек классической акупунктуры, а также оптимальные выбор и комбинация различных технологий рефлексотерапии с другими реабилитационными методами.

Благодаря применению рефлексотерапии происходит регуляция возбудительных и тормозных процессов в центральной нервной системе, вегетативной нервной системе, восстановление проводимости нервных волокон, нормализация мембранного транспорта и мембранного потенциала в синаптических клеточных и микрососудистых структурах, регуляция сосудистых реакций на всех уровнях, нормализация лимфотока, электромагнитных, гравитационных и информационных составляющих на клеточном, тканевом и органном уровне. Клинически это проявляется уменьшением выраженности симптомов заболевания или дефицита функций и повышением качества жизни (улучшением самочувствия, активности, настроения, сна, аппетита и трудоспособности) при отсутствии побочных явлений и осложнений.

Значение методов рефлексотерапии в медицинской реабилитации неврологических больных трудно переоценить, ведь именно благодаря их использованию становится возможным сократить сроки обострения и увеличить сроки ремиссии при хронических заболеваниях, восстановить и уменьшить дефицит функций при инвалидизирующих заболеваниях, а также оказать регенераторный и протекторный тканевые эффекты.

Продолжил тему о месте рефлексотерапии в медицинской реабилитации президент Профессиональной ассоциации рефлексотерапевтов России, заведующий отделом рефлексотерапии и традиционной медицины Российского научного центра медицинской реабилитации и курортологии, доктор медицинских наук, профессор Лев Георгиевич Агасаров.

— Как известно, концепция медицинской реабилитации заключается в оценке функциональных резервов организма, комплексном применении лекарственной терапии и немедикаментозных методов (физиотерапия, лечебная физкультура, массаж, лечебное и профилактическое питание, мануальная терапия,

психотерапия и рефлексотерапия), а также проведение мероприятий, адаптирующих окружающую среду к функциональным возможностям больного.

Рефлексотерапия включает различные методы, в том числе механотерапию, термотерапию, электротерапию, магнитотерапию, фармакопунктуру, фитотерапию и биорезонансную терапию.

В течение 15 лет наш центр занимается внедрением фармакопунктуры в медицинскую реабилитацию. Это комплексный способ воздействия, заключающийся в инъекции лекарственных средств (в том числе и гомеопатических) в область точек рефлексотерапии с целью достижения лечебного эффекта при различных заболеваниях. Благодаря использованию этого метода рефлексотерапии врач добивается пролонгированной стимуляции точек, создания депо препаратов и тонкого взаимодействия точек (микрозон) и микродоз гомеопатического препарата. Подобная методика широко используется в реабилитации пациентов неврологического профиля, так как она не только более эффективно купирует болевой синдром, но и уменьшает частоту обострений.

Еще один метод, который активно используется в нашей практике, — это спектральная фототерапия — способ лечения, базирующийся на стимуляции акупунктурных точек электромагнитными колебаниями строго определенного спектрального состава. Этот метод доказал свою эффективность в лечении пациентов с тяжелыми поражениями периферической нервной системы.

Результаты применения этих методов в медицинской реабилитации наглядно демонстрируют, что рефлексотерапия может и должна использоваться в лечении пациентов с различными поражениями нервной системы.

Еще одно выступление профессора О.Е. Коваленко было посвящено возможностям совместного применения рефлексотерапии и фармакологических препаратов. В своей практике рефлексотерапевт в большинстве случаев сталкивается с проблемой хронического болевого синдрома у пациентов, которые прошли несколько курсов медикаментозного лечения. Использование исключительно методов рефлексотерапии у таких пациентов может быть недостаточно эффективным, поэтому в некоторых случаях возможно сочетание рефлексотерапии и медикаментозной терапии. Комплексное лечение объединяет преимущества медикаментозных и немедикаментозных методов.

Заведующий кафедрой реабилитации и нетрадиционной медицины Львовского национального медицинского университета им. Данила Галицкого, доктор медицинских наук, профессор Лукьян Васильевич Андриук представил данные собственного исследования эффективности мануальной терапии и апитерапии в лечении вертеброгенного остеоартроза.

— Общеизвестно, что остеоартроз — это системное дегенеративно-дистрофическое заболевание, основой которого является разрушение суставного хряща с последующей пролиферацией подлежащей костной ткани. К факторам риска развития остеоартроза относятся пожилой возраст, избыточная масса тела, травмы суставов, женский пол, профессиональная вредность, отягощенная наследственность, характер питания.

В основе патогенеза остеоартроза лежат снижение синтеза протеогликанов, гибель части хондроцитов, патофизиологические изменения синовиальной жидкости, активация протеолитических ферментов, что в совокупности приводит к развитию асептического воспаления и разрушению хряща. Наиболее частыми формами остеоартроза являются коксартроз, гонартроз и артроз дистальных межфаланговых суставов кисти.

Целью нашей работы было оценить влияние мануальной терапии и апитерапии на течение остеоартроза коленного сустава вертеброгенного генеза.

Известно, что пчелиный яд содержит в своем составе большое количество биологически активных веществ, которые оказывают воздействие на гипоталамо-гипофизарно-надпочечниковую систему, на концентрацию простагландинов в месте воспаления и интенсивность болевого синдрома. Пчелиный яд угнетает экспрессию фактора некроза опухоли в хондроцитах и синовиоцитах человека, что способствует нормализации баланса синтеза и деградации хряща. При укусе пчелы раскрываются нефункционирующие капилляры, общий объем которых может возрасть в 140 раз. Также возрастает газообмен между кровью и тканями, происходит перераспределение крови, улучшается микроциркуляция.

В нашем исследовании лечение укусами пчел на фоне курса мануальной терапии у пациентов с артрозами применялось локально, в зависимости от пораженных суставов. Сеансы проводились через день. Курс был рассчитан на 10-20 сеансов, хотя лечебный эффект был очевиден уже после первых сеансов. Результаты исследования показали, что использование мануальной терапии и апитерапии в лечении вертеброгенных артрозов способствуют регрессу или значительному уменьшению болевого синдрома, более полному восстановлению объема движений в пораженном суставе.

Доктор медицинских наук, профессор кафедры первичной медико-санитарной помощи и семейной медицины Тернопольского государственного медицинского университета Лилия Степановна Бабинец продемонстрировала возможности акупунктурного введения мелоксикама в коррекции цитокинового статуса и эндотелиальной дисфункции при осложнениях остеохондроза поясничного отдела позвоночника.

— На базе нашей кафедры наблюдается большое количество пациентов с различными неврологическими заболеваниями. Подавляющее большинство обращается с жалобами на интенсивные боли в спине с иррадиацией в нижние конечности. Для купирования болевого синдрома используются нестероидные противовоспалительные препараты, в частности селективные ингибиторы циклооксигеназы-2 (мелоксикам).

В первой группе пациентов проводилось стандартное лечение согласно международным протоколам. Этим пациентам мелоксикам вводился внутримышечно в дозировке 15 мг 1 раз в сутки в течение 5 дней с последующим переходом на таблетированную форму. Вторая группа пациентов также получала стандартную терапию, однако мелоксикам вводился в точки акупунктуры. Препарат вводился по 0,2-0,3 мл в каждую точку при помощи инсулинового шприца в течение 5 дней. На протяжении всего курса лечения в обеих группах не было зафиксировано ни одного случая развития побочного действия.

После окончания курса лечения в первой группе пациентов у 26% все еще отмечался болевой синдром, во второй группе — только у 9%.

Также у пациентов, которые получали фармакопунктуру с мелоксикамом, по сравнению с группой традиционного внутримышечного введения препарата отмечалось более выраженное снижение концентрации провоспалительного интерлейкина-1, циркулирующих иммунных комплексов, фактора некроза опухоли и повышение противовоспалительного интерлейкина-10 (подробное изложение доклада Л.С.Бабинец читайте на стр. 36).

Таким образом, акупунктурное введение мелоксикама позволяло достичь более выраженного клинического эффекта и не вызывало побочных реакций.

Подготовила **Анастасия Лазаренко**

37